

מסורת הש"ס
 א. ראה סנהדרין צח,ב.
 ב. חולין כ,א.
 ג. (הכלל) נזיר מב,א.
 הוריות ג,ב. חולין ע,א. נדה כ,א.
 ד. חולין כט,א.

גרסות
 לא **חילק** בכתיימי ובמקורות: לא **חילק**.
אנא שמעתא ידענא יש בכתיימי: **אלא שמעתא ידענא** ובכתיימי: **אנא גמרא ידענא**.
אמר רבי יהושע בן לוי בכתיימי ועוד ובבב"ב: **נוסף: ואמרי לה א"ר יצחק בר נחמני אמר ריב"ל**.

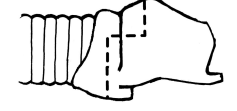
משיפוי כובע ולמטה

בצירוף זה ניתן לראות כיצד חיתוך משיפוי כובע ולמטה (לכיוון הקנה) משייר בחיטי. וראה גם נספח תמונות עמ' 5.

שחט שני שליש והגרים שליש

ומסכמים: והלכתא [והלכה היא]. שחט משיפוי (משיפוע) הכובע ולמטה לכיוון הקנה — כשרה, והיינו [חיהו] כדעת מי שאמר שאם שייר בחיטי [בחיטיים] — כשרה, שהחיטים נמשכות מעבר לקו זה. מסופר, רב נחמן אכשר [הכשיר] כששחט משיפוי הכובע ולמטה, אמר נחמן: כמאן [כמי] אתה אומר זאת? לא כרבנן [כדעת חכמים] במשנתנו ולא כר' יוסי בר' יהודה, שלדעת שניהם חרוץ לטבעת העליונה של הקנה אינו מקום שחיטה! אמר ליה [לר]: אנא [אני] לא חילק ידענא [יודע אני], כלומר, איני יודע טעמו של זה ולא של זה, אנא שמעתא ידענא [אני דבר שמועה, הלכה, יודע אני], שאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, ואמרי לה [ויש אומרים] שאמר זאת ר' אבא בר זבדא אמר ר' חנינא, ואמרי לה [ויש אומרים] שאמר זאת ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי: שחט משיפוי הכובע ולמטה — כשרה.

א ושבים לברייתא ששינו בעמוד הקודם: מוגרמת פסולה, ור' חנינא בן אנטיגנוס העיד על מוגרמת שהיא כשרה. וביחס בינה לבין משנתנו, אמר רבי יהושע בן לוי: מוגרמת דרבנן [של שיטת חכמים] במשנתנו, שאם שחט אפילו מיעוט חרוץ לטבעת הגדולה פסולה — כשרה לשיטת ר' יוסי בר' יהודה, שהכשיר כששחט רוב בטבעת הגדולה, ומוגרמת של ר' יוסי בר' יהודה, שאם שחט רוב מחוץ לטבעת פסולה — כשרה לשיטת ר' חנינא בן אנטיגנוס, שלדעתו ניתן לשחוט לגמרי מחוץ לקנה. ותוהים: פשיטא [פשוט] שכן הוא! ומשיבים: מהו דתימא [שתאמר] ר' חנינא בן אנטיגנוס שאמר שמוגרמת כשרה — אדרבנן קאי [על דברי חכמים הוא מתייחס], שנאמר בסתם בתחילת הברייתא, וגם הוא סבור כר' יוסי שאם שחט רוב מחוץ לטבעת — פסולה, על כן קא משמע לן [נשמיע לנו] שאין זה כך. ושואלים: ואימא הכי נמי [ואמור שכן הוא גם כן] ומשיבים: אם כן "העיד עליה" מיבעי ליה [צריך היה לו לומר], כלומר, על דעת חכמים שנוכחה שם תחילה, ומה שאמר בלשון כללית "העיד על מוגרמת שהיא כשרה", מלמד שהכוונה לכל הדעות שנאמרו בענין זה. ומסכמים: והלכתא [והלכה היא], שהכשיר משיפוי כובע ולמטה, והוא מעבר לטבעת הגדולה. ושבים למחלוקת במשנתנו, שלדעת חכמים השוחט מתוך הטבעת (הגדולה) ולא שייר מלוא החוט על פני כולה, ולדעת ר' יוסי בר' יהודה אם שייר על פני רובה — כשרה. אמר רב הונא אמר רב אסי: מחלוקת בשחט תחילה שני שליש בטבעת ואחר כך הגרים (יצא למעלה) לכיוון הראש שליש אחד, דרבנן סברי [שחכמים סבורים]: כולה [את כל] השחיטה בעינן [צריכים אנן] שתהיה בטבעת הגדולה, ור' יוסי בר' יהודה סבר [סבור]: רובו ככולו. אבל אם הגרים שליש תחילה, ששחט שליש ראשון מחוץ לטבעת, ואחר כך שחט שני שליש בטבעת — דברי הכל פסולה, ומדוע? דכי נפקא חיותא בעינן רובא [נשאר יוצאת החיות, והוא בשעה שנחתך רובו של הקנה, צריכים אנו שיהיה אותו רוב] נשחט בשחיטה כשרה, וליכא [ואין כאן]. שהיא חלקו נעשה בהגרמה. אמר ליה [לר]: רב חסדא: אדרבה [גדולה מזו], לימא מר איפכא [שיאמר אדוני להיפך]: מחלוקת ר' יוסי וחכמים במשנה היא כשהגרים שליש תחילה ואחר כך שחט שני שליש, שר' יוסי בר' יהודה סבר [סבור] שהוא כשר, מפני שבשעה שהחיות יוצאת, כשנשחט רובו של הקנה — היה זה בשחיטה כשרה, למרות שרוב הקנה לא נשחט בשחיטה כשרה, מידי

והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה — קודם שיתחיל הכובע לשפוע ולעלות — כשרה, משם ולהלן טרפה. והיינו דשייר בחיטי — כלומר, כמאן דאמר שייר בחיטי כשרה. לא כרבנן ולא כרבי יוסי — דאפילו רבי יוסי לא מכשר אלא היכא דהוא רוצא דשחיטה צמוך הטבעת, אבל כולה למעלה מטבעת הגדולה מודה דפסולה. והא כולה למעלה מן הטבעת היא! לא חילק ידענא ולא בילק ידענא — לא כרבנן שמעתי דמיירי במחלק טבעת לשנים, ולא כרבי יוסי שמעתי דמיירי במחלק לשנים, הסימני, *דקרני"ר בלעז, לשון "מבולקת" [מחוס ב]. כך שמעתי. אבל ראיתי ד"חלק" [סנהדרין כח,ג]: עמידים ישראל דלכלי שני משיט. ופרכינן: פשיטא, אלא מאן אכיל להו, אטו חילק וצילק אכלי ליה? ולפי הדברים לישראל צעלמא הוא. שמעתא — דאמוראי ידענא, דמכשירי למעלה מן הטבעת ובלבד שיהא משיפוי כובע ולמטה. והני אמוראי סמכי דרבי חנינא בן אנטיגנוס, שחלק על רבנן ורבי יוסי ומכשר מוגרמת ידיהו. מוגרמת דרבנן — שהגרים מיעוט הקנה לאחר ששחט רובה. מוגרמת דרבי יוסי — ששחט רובה למעלה מן הטבעת או כולה. מהו דתימא רבי חנינא — דמכשירי. אמוגרמת דרבנן קאי — אלא היכא דכולה למעלה מן טבעת — פסולה, קא משמע לן. אם כן העיד עליה מיבעיא ליה — דמשמע דלסתמא דלעיל מיניה קאי, דקתמי: מוגרמת פסולה, ורבנן היא — העיד עליה רבי חנינא כו'. ומדמהדר ונקט "על מוגרמת", שמע מינה: אחריוהו מוגרמת דלעיל מיניה קאי, והכי קאמר: לא מיבעיא מוגרמת דרבנן דרובה טבעת כשרה, אלא אף מוגרמת דרבי יוסי דכולה למעלה מן הטבעת כשרה. דקאי רב נחמן כוותיה — דאכשר משיפוי כובע ולמטה, כדלמחן. מחלוקת — דרבנן ורבי יוסי. ששחט — מחלה צמוך הטבעת שני שליש הגרמה, דהיינו מלא החוט של רובה, אחר כך הגרים שליש האחרון, כולה שחיטה בעינן בטבעת הגדולה — כלומר, נמקום הראוי לשחיטה, וכל שכן למטה הימנה. רובו ככולו — וגמרה לה שחיטה צרובה, ומכאן ואילן מחתך צבצר — תחלה, שהתחיל לשחוט למעלה מן הטבעת ושחט רוב אחרון נמקום שחיטה. פסולה — אפילו לרבי יוסי, דליאית חיותא של צרובה צימן הוא, וכשמתקן רוב הסימן לא נחתך אותו רובו בשחיטה — כלומר, ההוא רוצא דמפיק חיותא ציה צעינן בשחיטה. מידי דהוה אחצי קנה פגום — דלמחן [חולין כט,א]: הרי שיהי חצי קנה פגום מחלו, והוסף עליו כל שהוא וגמרו — שחיטתו כשרה, ואף על גב דכי נפקא חיותא לאו רוצא בשחיטה. והאי הגרמה דמיעוטא נמי כפגימה צעלמא הוא, וכי מוסף עליה ושחט רוצא לא מיפסלא. ומייהו, הכא צמוספת כל שחו לא סגי ליה, דלא מנטרפא הגרמה לאכשורי לשחיטה, הואיל ולא נמקום שחיטה הוא. ורבנן — התם ההוא פגום נמקום שחיטה הוא, וכיון דאין טרפות צקנה עד שתפסק רוצא כדלמחן צ"אלו טרפות" [חולין מד,א], הוין לה כמי שלא נפגמה. ואף על גב דכי נפקא ליה חיותא לאו כוליה רוצא בשחיטה נפק, מיהו נמקום שחיטה מיהא נפקא כוליה חיותא. אבל הגרמה — לאו שחיטה הוא, ולא נמקום שחיטה הוא, וכי נפקא חיותא צרוז הראשון של סימן — צפסולא נפק, דשלא נמקום שחיטה הואי פלגא דמיפק חיותא.

אמר רבי יוסי ברבי יהודה, ודרבי יוסי ברבי יהודה — פשיטא!
 — מהו דתימא רבי חנינא בן אנטיגנוס אדרבנן קאי, קא משמע לן. — ואימא הכי נמי! — אם כן, "העיד עליה" מיבעי ליה. והלכתא פרוחיה.
ב אמר רב הונא אמר רב אסי: מחלוקת בששחט שני שליש והגרים שליש, דרבנן סברי: פוליה שחיטה בעינן בטבעת גדולה, ורבי יוסי ברבי יהודה סבר: רובו ככולו, אבל הגרים שליש ושחט שני שליש — דברי הכל פסולה, דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליפא. אמר ליה רב חסדא: אדרבה, לימא מר איפכא: מחלוקת פשהגרים שליש ושחט שני שליש, דרבי יוסי ברבי יהודה סבר: מידי

שחיטה צרובה, ומכאן ואילן מחתך צבצר — תחלה, שהתחיל לשחוט למעלה מן הטבעת ושחט רוב אחרון נמקום שחיטה. פסולה — אפילו לרבי יוסי, דליאית חיותא של צרובה צימן הוא, וכשמתקן רוב הסימן לא נחתך אותו רובו בשחיטה — כלומר, ההוא רוצא דמפיק חיותא ציה צעינן בשחיטה. מידי דהוה אחצי קנה פגום — דלמחן [חולין כט,א]: הרי שיהי חצי קנה פגום מחלו, והוסף עליו כל שהוא וגמרו — שחיטתו כשרה, ואף על גב דכי נפקא חיותא לאו רוצא בשחיטה. והאי הגרמה דמיעוטא נמי כפגימה צעלמא הוא, וכי מוסף עליה ושחט רוצא לא מיפסלא. ומייהו, הכא צמוספת כל שחו לא סגי ליה, דלא מנטרפא הגרמה לאכשורי לשחיטה, הואיל ולא נמקום שחיטה הוא. ורבנן — התם ההוא פגום נמקום שחיטה הוא, וכיון דאין טרפות צקנה עד שתפסק רוצא כדלמחן צ"אלו טרפות" [חולין מד,א], הוין לה כמי שלא נפגמה. ואף על גב דכי נפקא ליה חיותא לאו כוליה רוצא בשחיטה נפק, מיהו נמקום שחיטה מיהא נפקא כוליה חיותא. אבל הגרמה — לאו שחיטה הוא, ולא נמקום שחיטה הוא, וכי נפקא חיותא צרוז הראשון של סימן — צפסולא נפק, דשלא נמקום שחיטה הואי פלגא דמיפק חיותא.

תוספות

"רב פפא אמר". ועוד, דלקמן גרים בקונטרס: "מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה, שייר בחיטי טרפה". ועל כרחוק החוה "פגע" היינו פגע ולא נגע, דשייר בחיטי היינו פגע ונגע. אם כן תפשוט מינה דהאי "פגע" דהכא היינו פגע ולא נגע! דאף על גב דפליגי, דמר סבר טרפה ומר סבר כשרה, בלשון מיהא לא פליגי, דכי היכי דהאי פגע ולא נגע האי נמי פגע ולא נגע! ונראה לי: דפגע ולא נגע היינו ששחט למעלה מן החיטי. והשתא מייתי דרב פפא לפשוט הבעיא, דהא דקאמר משמיה דרבא שייר בחיטי כשרה, דהיינו פגע ונגע, אם כן הא דקאמר רב פפי משמיה דרבא: פגע בחיטי טרפה — פגע ולא נגע הוא, ששחט למעלה מחיטי. ובדמר בר רב אשי גרסינן: פגע בחיטי טרפה, שייר בחיטי כשרה. אך קשה קצת, דלשון "מר בר רב אשי אמר" משמע שבא לחלוק על רבינא שלפניו! ושמה, לפי שבא להוסיף פגע בחיטי שלא הזכיר רבינא, קאמר הכי.

אמר רב הונא אמר רב אסי — היינו רב אסי חברו של רב כהנא, שהיו גדולים, דלסבריה דרב לא היו צריכין [סנהדרין לו,ב]. אבל רבי אסי לאו היינו רב

עיונים
 לא חילק ידענא ולא בילק ידענא רש"י כותב ששמע מרבותיו (וכן הוא בפירושו רבינו גרשום) ש"חילק" (ההטעמה בלמ"ד, בצירה) היא דעת חכמים, שהשחיטה כשרה רק אם חילק את הטבעת לרוחבה לשתיים, שלא יצא כלל מתוך הטבעת, ו"בילק" הוא שקרע את הטבעת (כמו "מבולקת", נחום ב, יא), שהיא כשרה לר' יוסי אם הגרים, כל ששייר ברובה. אבל רש"י עצמו, וכן רבינו חננאל, פירשו על פי גמרא במקום אחר, שמדובר בשמות סתם, כאומר: איני יודע ואיני מביין שום דעה בענין זה, אלא במה ששמעתי במסורת של אמוראים להלכה.
 דרבנן סברי כולה שחיטה בעינן בטבעת הגדולה כלומר, במקום שחיטה, וכל שכן בשאר טבעות שלמטה ממנה (רש"י).
 רובו ככולו ולאחר ששחט רובו, כיון שרובו ככולו היה זה כאילו שחט כולו, ומה שהוא מגרים אינו אלא כחותך בשר בהמה שחוטתה (רש"י). וכתבו ראי"ה וריטב"א תלמידו, שגם חכמים סבורים שרובו ככולו, ואולם דברים אלו אמורים דווקא כששחט רוב ופסק מלשחוט, אבל כל שגומר שחיטתו צריך שיהיה זה בשחיטה כשרה (אבל מדברי רש"י משמע שלדעת חכמים אין אמורים כלל בשחיטה רובו ככולו. ש"מ).
 דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה רש"י מסביר: אותו רוב שבו החיות יוצאת צריך

שיהיה כולו בשחיטה כשרה. ולכן כל שהגרים ואפילו מעט ברובו הראשון של הקנה הרי זה פסול. אבל יש שפירש ש"בעינן רובא בשחיטה" הוא רובה של יציאת החיות, וכשהגרים שליש תחילה יש בכך רוב של יציאת החיות (תורת חיים. ראה להלן).

אורח ההלכה
 משיפוי כובע ולמטה כשרה מקום השחיטה בצואר בקנה לצד הראש הוא משיפוי הכובע ולמטה, כלומר, קודם שיתחיל הכובע לשפוע ולעלות לכיוון הראש, והיינו שייר בחיטי שבסוף הקנה למעלה. שיש בתוך טבעת הגדולה כמו שני גרגרים מגוף סחסי הנקראים חיטי, ואם שחט בתוך החיטים ושייר מהם כל שהוא למעלה — כשרה, ואם לא שייר מהם כלום אלא שחט למעלה מהם, הרי זה מוגרמת ופסולה. כדברי הגמרא כאן. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ג ה"ב. שו"ע יו"ד ב, א).
 חצי קנה פגום היה חצי הקנה החתך ושחט בו והשלימו לרוב — שחיטתו כשרה. (רמב"ם שם פ"א ה"א. שו"ע יו"ד כא, א).

דהא תנן — צפיק שני (חולין כ"א). רובו של אחד כמוהו — ואם לא שחט אלף רוב הסימן והלך לו — כשרה, אלמלא רוצה ככולה. ולענין הגרמה נמי, הא אפיקי דקמי מלא המוט על פני כולה — למעוטי הגרים שליט מחלה קאמי, ולא למעוטי היכא דהגרמה צפיק. אנא רובא דשחיטה קאמינא —

דְּהוּה יֵאָחֲזִי קֹנֵה פְּגוּם, וְרֵבֶנָן: הֵתָם מְקוֹם שְׁחִיטָה, הֵכָא לְאוּ מְקוֹם שְׁחִיטָה. אָבֵל שְׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ וְהֶגְרִים שְׁלִישׁ — דְּבָרֵי הַפֶּל פְּשָׁרָה, דְּהָא תֵּנָן: רֹבּוֹ שֶׁל אֶחָד פְּמוֹהוּ! אָמַר לִיָּה רַב יוֹסֵף: מֵאֵן גִּימָא לָן דְּהוּוּא רֹבָא דְּהֵתָם לְאוּ רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קְתָנִי לָהּ? דְּלָמָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קְתָנִי לָהּ! אָמַר לִיָּה אָבֵי: אֵטוּ פֶּל רֹבֵי דְּעֵלְמָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קְתָנִי לָהּ? אָמַר לִיָּה: אָנָּא רֹבָא דְּשְׁחִיטָה קְאָמִינָא, דְּשִׁמְעֵנָא לְהוּ דְּפִלְגִי.

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא אֶמְרֵי לָהּ, אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב אַסִּי: מַחְלוּקַת שְׁהֶגְרִים שְׁלִישׁ וְשְׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ, דְּרַבִּי יוֹסֵי בַר רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: מִיַּדִּי דְּהוּוּ אֶחָזִי קֹנֵה פְּגוּם, וְרֵבֶנָן: הֵתָם מְקוֹם שְׁחִיטָה, הֵכָא לְאוּ מְקוֹם שְׁחִיטָה. אָבֵל שְׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ וְהֶגְרִים שְׁלִישׁ — דְּבָרֵי הַפֶּל פְּשָׁרָה, דְּהָא תֵּנָן: רֹבּוֹ שֶׁל אֶחָד פְּמוֹהוּ. מֵתִיקָף לָהּ רַב חֲסָדָא: מֵאֵן לִימָא לָן דְּהוּוּא רֹבָא דְּהֵתָם לְאוּ רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קְתָנִי לָהּ? דְּלָמָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קְתָנִי לָהּ! אָמַר לִיָּה רַב יוֹסֵף: אֵטוּ פֶּל רֹבֵי דְּעֵלְמָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קְתָנִי לָהּ? אָמַר לִיָּה: אָנָּא רֹבָא דְּשְׁחִיטָה קְאָמִינָא, דְּשִׁמְעֵנָא לְהוּ דְּפִלְגִי.

גְּ הַגְרִים שְׁלִישׁ וְשְׁחַט שְׁלִישׁ וְהֶגְרִים שְׁלִישׁ — רַב הוֹנָא אָמַר רַב: פְּשָׁרָה, רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: טְרָפָה. רַב הוֹנָא אָמַר רַב פְּשָׁרָה, כִּי נִפְקָא חֵיוָתָא — בְּשְׁחִיטָה קָא נִפְקָא; רַב יְהוּדָה אָמַר רַב טְרָפָה, בְּעֵינָן רֹבָא בְּשְׁחִיטָה וְלִיפָא. שְׁחַט שְׁלִישׁ וְהֶגְרִים שְׁלִישׁ וְשְׁחַט שְׁלִישׁ — רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: פְּשָׁרָה. אֲתוּ שְׁיִילוּהּ לְרַב הוֹנָא, אָמַר לָהּ: טְרָפָה. שְׁמַע רַב יְהוּדָה אִיקְפֵּד, אָמַר: טְרִיפְנָא וּמְכָשֵׁר, וּמְכָשֵׁרָא טְרִיף! אָמַר רַב הוֹנָא: שְׁפִיר קָא מִיקְפֵּד; חֲדָא, אִיְהוּ שְׁמִיעַ לִיָּה מִיַּנְיָה דְּרַב וְאָנָּא לָא שְׁמִיעַ לִי; וְעוֹד, הָאִיכָא רֹבָא בְּשְׁחִיטָה. אָמַר לִיָּה רַב חֲסָדָא: לָא תַּהֲדַר בְּךָ,

כל תנא דלחיל בשחיטה נטר רוצה קאמינא, דרבי יוסי ברבי יהודה הוא ולא רבנן, דהא שמעינן להו דפליגי זה ואמרי דלא חולין בשחיטה נטר רוצה. מיפק חיותא — שליט אלמעטי צרוז סימן הוא. הכי גרסינן: רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה — ולא גרסינן "כי נפקא חיותא לאו בעינן רוצה בשחיטה", דהא רב דקאמר נפיק חיותא מלי טעמא, ושחט שליט כשרה, הואיל ורוצה בשחיטה, ואף על גב דרוצה קמא דהוא מיפק חיותא לאו בשחיטה הוא. אתו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה — מנסבל דנפשיה אמרה, ולא משמיה דרב. מדלא קאמר להו "הכי קאמר רב טרפה", ורב יהודה אמרה משמיה דרב.

תוספות

אסי, דקטן מרב הונא היה, כדאמרינן ב"הניזקין" (גיטין נ"ט, ב). רבי אמי ורב אסי כהני חשיבי דארעא דישראל מיכף כייפי ליה לרב הונא.

דילמא רבי יוסי ברבי יהודה היא — תימנה, דלא משני: רובו של אחד היינו וושט, ומאי אחד — מיוחד שבסימנים, כרב אדא בר אבהו דלקמן בפרק שני (כ"א, א); ושמא רבנן דרבי יוסי ברבי יהודה פליגי בושט כמו בקנה.

הגרים שליט ושחט שליט כו' רב הונא אמר רב כשרה — והא דפסיל רב הונא לעיל הגרים שליט ושחט שני שליט — התם משמיה דרב אסי, והכא משמיה דרב.

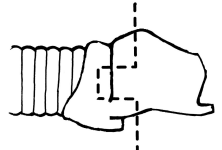
דהוה (כמו שהוה הדין) כאשר יש חצי קנה פגום, שאם הוסיף ושחט כל שהוא שחיתו כשרה, הואיל ובשעה שנשחט רובו היה זה בשחיטה כשרה. ואילו רבנן [וחכמים] סבורים שאין הדברים דומים, שכן התם [שם] היה הפגם במקום שחיטה, ונמצא שרוב חיותה של הבהמה יצאה במקום הראוי, ואילו הכא לאו [כאן, כשהגרים, אין זה] מקום שחיטה.

אבל אם שחט תחילה שני שליט ואחר כך הגרים שליט — דברי הכל כשרה, דהא תנן [שהרי שנינו במשנה] להלן: רובו של סימן אחד (קנה או וישט) כמוהו, שאם נשחט רובו כאילו נשחט כולו! אמר ליה [לר]: רב יוסף: מאן נימא לן דהוה רובא דהתם [מי יאמר לנו שאותו רוב ששנינו שם] לאו [לא] ר' יוסי בר' דלמא? דלמא? דלמא? רבי יוסי [שונה אותה]? דלמא? דלמא? רבי יוסי בר' יהודה קתני לה [שונה אותה], אבל חכמים אינם סבורים כן! אמר ליה [לר] אביי: אטו כל רובי דעלמא [וכי כל המקומות ששנינו שהולכים אחר הרוב] ר' יוסי בר' יהודה קתני להו [הוא ששונה אותה]? ומדוע ניחא את הדברים דווקא לו? אמר ליה [לר] רב יוסף: אנא רובא [אני לענין רוב] בשחיטה קאמינא [אמרת], דשמענא להו דפליגי [ששמעתי אותם שהם חלוקים בענין זה] במשנה שלנו. לישנא אחרינא אמרי לה [בלשון אחרת] אמריס אותה [את כל השמועה הזו, באופן זה, אמר רב הונא אמר רב אסי: המחלוקת במשנתנו בענין המוגרמת הוא דווקא באופן שהגרים שליט תחילה ואחר כך שחט שני שליט, שרבי יוסי בר' יהודה סבר [סבור]: שחיטה כשרה היא, מידי דהוה [כמו שהוה הדין] בחצי קנה פגום, שאם הוסיף ושחט כלשהו — שחיתו כשרה. ורבנן [וחכמים] סבורים: אין הדברים דומים, שכן התם [שם] הפגם שהיה בתחילה הוא במקום שחיטה, אבל הכא לאו [כאן, כשהגרים, לא היה זה] במקום שחיטה. אבל שחט מתחילה שני שליט ואחר כך הגרים שליט — דברי הכל כשרה, דהא תנן [שהרי שנינו במשנה] להלן: רובו של אחד כמוהו. מתקף לה [מקשה על כך] רב חסדא: מאן לימא לן דהוה רובא דהתם [מי יאמר לנו שאותו רוב ששנינו שם] לאו [לא] ר' יוסי בר' יהודה קתני לה [שונה אותה]? דלמא [שמא] ר' יוסי בר' יהודה קתני לה [שונה אותה]? [הוא ששונה אותה]?

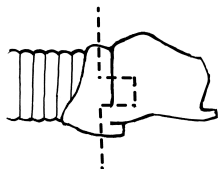
אמר ליה [לר] רב חסדא: אמר ליה רב חסדא: מאן לימא לן דהוה רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דילמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דילמא רבנן קתני לה דילמא רבי יוסי קתני לה.

גְּרָסוּת
ורבנן התם בכת"י ורבנן סברי התם וכן להלן.
אמר ליה רב יוסף מאן נימא לן בכת"י ועוד וברבינו גרסום: מתקף לה רב יוסף ויש בכת"י: מתקף לה רב הונא וכן להלן.
אמר ליה אביי בכת"י: אמר ליה רב חסדא.
מאן לימא לן דהוה רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דילמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דילמא רבנן קתני לה דילמא רבי יוסי קתני לה.

הגרים שליט ושחט שליט והגרים שליט

שחט שליט והגרים שליט ושחט שליט

[הוא ששונה אותה] אמר ליה [לר] רב חסדא: אמר ליה רב חסדא: מאן לימא לן דהוה רובא דהתם [מי יאמר לנו שאותו רוב ששנינו שם] לאו [לא] ר' יוסי בר' יהודה קתני לה [שונה אותה]? דלמא [שמא] ר' יוסי בר' יהודה קתני לה [שונה אותה]?

אמר ליה [לר] רב חסדא: אמר ליה רב חסדא: מאן לימא לן דהוה רובא דהתם [מי יאמר לנו שאותו רוב ששנינו שם] לאו [לא] ר' יוסי בר' יהודה קתני לה [שונה אותה]? דלמא [שמא] ר' יוסי בר' יהודה קתני לה [שונה אותה]?

עיונים

מיוי דהוה אחזי קנה פגום ולפי זה, העיקר הוא שבשעה שהחיות יוצאת, בזמן שנחתך רוב הקנה, יהיה זה בשחיטה. וכתב רמב"ן כי לפי זה, מה שר' יוסי בר' יהודה מכשיר הוא לאו דווקא באופן ששחט שני שליט, שאפילו היה מגרים שליט, ושחט שליט, ומגרים שליט — היה זה כשר. אבל רש"י כתב כי דווקא חצי קנה פגום ראוי להצטרף כשהוסיף ושחט כלשהו, אבל הגרמה, מפני שאינה במקום שחיטה — אינה מצטרפת, ולכן צריך יותר ממוטפת כלשהי, ורק אם לאחר שהגרים שליט והוסיף ושחט שני שליט — הרי זה כשר. התם מקום שחיטה כלומר, הואיל ואין הבהמה נחשבת טריפה עד שייפגם רובו של הקנה, הרי כל עוד רק חצי קנה נפגם — הרי זה כאילו לא נפגם כלל, וכשיצאה החיות לא יצאה בפסול, ולכן כשמוטף ושחט כלשהו בשעה שהחיות יוצאת — השחיטה כשרה. אבל כשהגרים שליט תחילה נמצא שרוב החיות יצאה במקום פסול (רש"י).

אבל שחט שני שליט דברי הכל כשרה ומה ששנינו במשנתנו שלדעת חכמים, השחיטה כשרה רק אם שיר מלא החוט על פני כל הטבעת הגדולה, צריך לומר שמדובר בכגון שהגרים בתחילה, שלא התחיל במקום שחיטה, אבל אם התחיל במקום שחיטה — הכל מודים שרובו כבולו (הר"ף בשי"מ).

אורח ההלכה
שחט שני שליט והגרים שליט וכו' אם שחט רוב חלל הקנה במקום שחיטה והיטה את הסכין חוץ למקום שחיטה למעלה וגמר שם חתיכת כל הקנה — כשרה. וכן אם הגרים בתחלה שליט ושחט שני שליטים — הרי זו שחיטה כשרה. כרבי יוסי בר' יהודה, וכלשון אחרינה של רב הונא בשם רב אסי (ראה כ"מ). והמנהג להטריף אפילו הגרים מעט (רמ"א בשם מהרי"י וי"ל). (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ג ה"ג. שו"ע יו"ד כ"ו, יב).
הגרים שליט ושחט שליט והגרים שליט וכו' הגרים שליט ושחט שליט, וחזר והגרים שליט האחרון — שחיתו פסולה. שחט שליט והגרים שליט וחזר ושחט שליט האחרון — כשרה. כרב יהודה, שכל שיש רוב השחיטה כשרה, ורב הונא הודה לו. (רמב"ם שם. שו"ע יו"ד כ"ו, יג).

הגרים שליט ושחט שליט והגרים שליט רב הונא אמר רב כשרה דברים אלו סותרים את מה שאמר רב הונא לעיל. ולא רק ללשון הראשונה, לפיה אם הגרים שליט תחילה הרי זה פסול לדעת הכל, גם אם שחט שני שליט אחר כך, אלא גם לפי הלשון השנייה, שר' יוסי מכשיר כשהגרים שליט ושחט שני שליט הם סותרים, שהרי ר' יוסי בר' יהודה מכשיר דווקא כשיש רוב בשחיטה כשרה, וכפשוטו לשון המשנה! ואכן רמב"ן כתב (ראה לעיל) כי לדעת ר' יוסי, כל ששחט בשליט השני — הרי זה כשר (וכך יש להבין את משמעות לשון המשנה "על פני רובה" — בשעה שנשחט רובה, במקום בו יוצאת החיות), ומה שאמר שנחלקו בשחט שני שליט הוא לדעת חכמים, שפוסלים אפילו במקרה זה. אבל רש"י (בעמוד הבא) כתב כי לעיל אמר כן רב הונא בשם רב אסי, וכפירוש המשנה. ואילו כאן נאמרו הדברים בשם רב, ולדעת ר' חנינא בן אנטונינוס המכשיר שחיטה מעל הקנה, משיפו כובע ולמטה. ותמחה המפרשים מדוע נאמר שר' חנינא בן אנטונינוס חולק על

מסורת הש"ס

- א. (הענין) חולין ל.א.
- ב. ראה חולין קכא.ב. תוספתא חולין פ"א ב.
- ג. ראה עירובין עה.א.

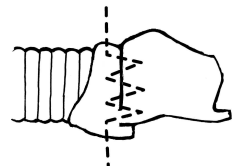
גרסות

איקלע רב נחמן לסורא בעו מיניה יש בכת"י: איקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בעו מיניה. יתיב רבי אבא אחוריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה בכת"י ובמקורות: יתיב רבי אבא אחוריה דרב כהנא קמיה דרב יהודה.

ופגע בו נקב יש בכת"י: ופגע בנקב.

מדהוה ליה לישראל למשחט רובא בכת"י: מדהוה ליה לישראל למשחט ויש בכת"י ובדפוס: מדהוה ליה לישראל למשחט כולה והוה עיי מהרש"ל עפ"י רש"י.

שחיטה העשויה כמסרק

שאם כן אתה חוזר כך מפסדת לה לקמייתא [אתה מפיסד את מה שאמרת בראשונה]. שאם הגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי — כשרה. שכן התם מאי טעמא קא מכשרת [שם מה טעם אתה מכשיר]? מפני דכי נפקא חיותא [שכאשר יוצאת החיות], בשעה שנחתך רוב הקנה, והוא בשלישי השני

דָאם פֿן מַפְסֵדֶת לָהּ לְקַמִּייתָא; הֵתָם מַאי טַעְמָא קָא מְכַשְׂרֶת? דְּכִי נִפְקָא חַיּוּתָא — בְּהַכְשִׁירָה קָא נִפְקָא, הֵכָא נְמִי כִי נִפְקָא חַיּוּתָא — בְּהַגְרָמָה קָא נִפְקָא. אִיקְלַע רַב נַחְמָן לְסוּרָא, בְּעוּ מִינֵיהּ: שְׁחַט שְׁלִישׁ וְהַגְרִים שְׁלִישׁ וְשְׁחַט שְׁלִישׁ, מַהוּ? אָמַר לְהוּ: לָאו הֵינִינוּ דְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר מְנַיּוּמִי, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר מְנַיּוּמִי: שְׁחִיטָה הַעֲשׂוּיָה כְּמַסְרָק — כְּשֶׁרָה? — וְדַלְמָא בְּמַקּוֹם שְׁחִיטָה! — בְּמַקּוֹם שְׁחִיטָה מַאי לְמִימְרָא? — מַהוּ דְתִימָא "כְּעֵינָן שְׁחִיטָה מְפּוֹרַעַת וְלִיכָא, קָא מְשַׁמַּע לָן. (סִימָן כ"ד) יְתִיב רַבִּי אֲבָא אַחֲוֵרִיָה דְרַב פְּהֵנָא וְיְתִיב רַב פְּהֵנָא קַמֵּיהּ דְרַב יְהוּדָה, וְיְתִיב וְקָאָמַר: שְׁחַט שְׁלִישׁ וְהַגְרִים שְׁלִישׁ וְשְׁחַט שְׁלִישׁ, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. הַגְרִים שְׁלִישׁ וְשְׁחַט שְׁלִישׁ וְהַגְרִים שְׁלִישׁ, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. שְׁחַט בְּמַקּוֹם נֶקֶב, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. אֲזַל רַבִּי אֲבָא אַמְרָה קַמֵּיהּ דְרַבִּי אֶלְעָזָר, אֲזַל רַבִּי אֶלְעָזָר אַמְרָה קַמֵּיהּ דְרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לֵיהּ: מַאי שָׁנָא? אָמַר לֵיהּ: שְׁחַט בְּמַקּוֹם נֶקֶב — נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׁשַׁחַט גּוֹי וְגַמְרַיִשְׁרָאָל; שְׁחַט וּפְגַע בּוֹ נֶקֶב — נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׁשַׁחַט יִשְׂרָאֵל וְגַמְרַיִשְׁרָאָל. קְרִי עֲלֵיהּ: "גּוֹי, גּוֹי". אָמַר רַבָּא: שְׁפִיר קְרִי עֲלֵיהּ "גּוֹי גּוֹי"; בְּשַׁלְמָא הֵתָם, מְדַהֵוּה לֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל לְמִשְׁחַט רּוּבָא וְלֹא שְׁחַט, כִּי נִפְקָא חַיּוּתָא — בִּידָא דְגּוֹי קָא נִפְקָא. אֶלָּא הֵכָא, מְכַדִּי מְשַׁחַט שְׁחִיט, מַה לִּי בְּמַקּוֹם נֶקֶב, מַה לִּי פִגְעַת בּוֹ נֶקֶב?

אמר ליה [ל] רב יהודה: שחיטתו כשרה. הוסיף ושאל: שחט ופגע בו נקב, שלאחר ששחט חצי הקנה פגע בנקב, וכך נשלמה השחיטה של הקנה, מהו? אמר ליה [ל]: שחיטתו פסולה. לאחר ששמע דברים אלה אזל [הלך] רבי אבא לארץ ישראל ואמרה קמיה [אמר שמועה זו לפני] ר' אלעזר, אזל [הלך] ר' אלעזר אמרה קמיה [אמר אותה לפני] ר' יוחנן, ואמר ליה [ל] ר' יוחנן: מאי שנא [במה שונה] הדבר, אם שחט במקום נקב או שחט ופגע בו נקב? אמר ליה [ל]: אם שחט במקום נקב, נעשה כמי ששחט תחילה גוי חצי קנה וגמר ישראל את שחיטת חציו האחר ששחיטה זו כשרה. ואולם אם שחט ופגע בו נקב, נעשה כמי ששחט ישראל חצי קנה וגמר גוי, ששחיטה זו פסולה. קרי עליה [קרא עליו] ר' יוחנן בלגלוג: "גוי גוי", כלומר, סתם חוזר אתה ומזכיר אתה גוי, ולא קיבל את דבריו. אמר רבא: שפיר קרי עליה [יפה קרא עליו] "גוי גוי", שכן בשלמא התם מדהוה ליה [נניח שם מכיון שהיה לן] לישראל למשחט רובא [לשחוט את הרוב] ולא שחט, כי נפקא חיותא [כאשר יצאה החיות] בשעה שנחתך רוב הקנה — בידא [ביד] של גוי קא נפקא [יצאה]. אלא הכא [כאן]. כששחט ופגע בנקב, מכדי משחט שחיט [הואיל ושחט] את כל שהיה בידו לשחוט, ולא היתה טריפה קודם לכן —

דאם כן מפסדת לה לקמייתא — לאמרת משמיה דרב: הגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי כשרה — אלמא לאו נרובא דשחיטה תליא, אלא דניפוק חיותא בשחיטה, דהיינו שלישי האמנע. הכא נמי — נמיפק חיותא בעי למיתלי, ובהגרמה נפקא. וכל הנך "הגרים" דקאמרי רב הונא ורב יהודה הכא, לאו בהגרמה דרבנן ורבי יוסי קאמרי, ולא אפלוגמיהו קיימי, דאם כן קשיא דרב הונא אדרב הונא, דאפילו בהגרים שלישי ושחט שני שלישי טריף רב הונא לעיל לדברי הכל, וכל שכן בהגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי. אלא היא אפלוגמא דרבנן ורבי יוסי קיימא, ורב הונא משמיה דרב חסי קאמרי לה. והא אמורמנת דשיפוי כוצע קיימי, כרבי חנינא, ורב הונא משמיה דרב קאמרי לה. לאו היינו דרבי אלעזר כו' — דשחיטה זו יש לה שנים כמסרק. ודלמא במקום שחיטה — הוא דקא מכשר לה, בהגרמה מון למקום שחיטה לא מכשר רבי אלעזר בר מניומי. מפורעת — מגולה ונכרת, כמו (נמדבר ה'): "ופרע את ראש האשה". ויתיב וקאמר כו' — רב כהנא קא צעי לה מרב יהודה. שחיטתו כשרה — משום דרובא בשחיטה. ורב יהודה לאו נמיפק חיותא מלי טעמא, כדאמר לעיל. שחט במקום נקב — שהיה חצי קנה פגום נצדו החילון. שחט ופגע בו נקב — שהיה חצי קנה פגום נצדו החילון. שחט במקום נקב — נעשה כמי ששחט גוי חצי קנה וגמר ישראל, דקא נפקא חיותא צידא דישראל, וצפלא קמייתא לא מיטרפא, דפסקומ הגרמנת שיעוריה נרובא. שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר גוי — דפסול, דהא לא עבד ישראל שיעור שחיטה צרישא. קרי עליה — רבי יוחנן על רבי אלעזר. גוי גוי — לא שהיה קורא לו גוי, אלא ליגלג עליו: "גוי גוי". כלומר, בשחיטת גוי אתה תולה טעמך, וכל היום אתה יכול לומר גוי גוי, ואין הטעמים דומים כדמפרש רבא. בשלמא — שחט ישראל וגמר גוי פסולה. מדהוה ליה לישראל למשחט רובא — שהיה הקנה שלם לפניו. ולא שחט — אלא חציו, לאו מידי עבד, דחיותא נחצי קנה לא נפקא, והוה ליה כקנה שלם. כולה, דהא חיותא צידא נפקא. אלא הכא — דשחט ופגע בנקב. מכדי משחט שחיט — כל הנמצא בה, וטרפומ נחצי קנה לא הוי, והויה לה תחילה כקנה שלמה, והוי שחוט לפניו, מה לי נמקום נקב כו'.

תוספות

שחט במקום נקב מהו — תימא: פשיטא דכשרה, מידי דהוה אחצי קנה פגום וגמרו: ויש לומר: דלא נקטיה אלא משום דבעי למיבעי אחריתי. **שחט** ופגע בו נקב מהו אמר ליה טרפה — ולא דמי לשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, דכשרה לרב יהודה גופיה. דהתם שלא במקום שחיטה, אבל שחט במקום נקב עדיף טפי, לפי שהוא במקום שחיטה מהגרים שלישי ושחט שלישי. הרב רבינו יצחק בן אשר.

השוחט מן הצדדין — מצינן למימר דוקא דיעבד, ואפילו החזיר סימנין, גזירה אטו לא החזיר. ובקונטרס לא פירש כן.

מה לי ששחט במקום נקב, מה לי פגע בו נקב?

קרי עליה גוי גוי לא שכינה אותו בשם גוי, אלא שלגלג עליו על שתלה את הטעם בשחיטת גוי, כאומר: אפילו תאמר כל היום גוי — לא יועיל הדבר, שאין זה דומה (רש"י).

אורח ההלכה

שחיטה העשויה כמסרק שחט כמסרק, כגון שחותך באלכסון לעבר ראש הקנה, וחוזר ומעקם את הסכין באלכסון למטה וחוזר, וחוזר ומעקם למעלה, וחותך השחיטה משונן כמסרק (כפירוש מהר"י חביב). או שחותך את דופן הסימנים סביב סביב באופן זה (כפירוש הפרישה) — השחיטה כשרה (ראה ט"ז). ודאי שאסור לעשות כן לכתחילה (ערוך השולחן). (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ב ה"י. שריע יו"ד כו, א).

שחט במקום נקב וכו' היה חצי הקנה חתוך או פגום ושחט בו והשלימו לרוב, ויודע שלא ניקב הוושט — כשר. וכן אם התחיל לשחוט במקום השלם ופגע בחתך, והחיתוך משלימו לרוב, כשר. כדברי ר' יוחנן. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"א ה"א. שריע יו"ד כו, א).

שחט גוי וגמור ישראל וכו' התחיל פסול (כגון גוי) לשחוט, וגמר הכשר, או שהתחיל הכשר וגמר הפסול — השחיטה פסולה. במה דברים אמורים? שהתחיל הפסול בדבר שעושה אותה נבילה, כגון בושש, או ששחט ברוב הקנה. אבל אם התחיל הפסול לשחוט בחצי קנה וגמר הכשר — השחיטה כשרה. והוא הדין אם התחיל הכשר ושחט רוב הקנה וגמר הפסול (ש"ך). עפ"י סוגייתנו, וכן הוא בתוספתא (גרי"א). (שריע יו"ד ב, ה).

עיונים

התם מאי טעמא קא מכשרת כלומר, מדברין לעיל בשם רב, שהשחיטה כשרה כשהגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי, עולה כי הקובע לענין זה אינו שהרוב נשחט כראוי, אלא שתהא שחיטה כשרה בשעה שהחיות יוצאת. והרי טעמו של רב יהודה שמכשיר כששחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, הוא מפני שנשחט רובו כראוי, למרות שהגרים בשעה שהחיות יוצאת. ואם אתה מורה לו בענין זה, נמצא שאתה צריך לחזור כן ממה שאמרת בתחילה, ולשיתתך הגורם הקובע הוא האם נשחט רוב הקנה כראוי, ואם כן, כשהגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי הריהי טריפה. ובכס"מ כתב כי צריך לומר שרב הונא אכן חזר בו מדבריו הראשונים. אבל הריטב"א כתב כי רב הונא לא חזר בו ממה שהוא עצמו שמע מרב. אלא שלאחר שמע מה שאמר רב יהודה בשם רב, ששחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי כשר, הבין כי לדעת רב, מה ששינוי במשנה שר' יוסי בר' יהודה מכשיר ברוב, הוא בכל אופן של רוב. בין ששחט רוב קנה כראוי, ובין שהיתה זו שחיטה ראויה בשעה שנחתך רובו של קנה. לאו היינו... שחיטה העשויה כמסרק שהרי כן נראה הדבר כשוחט ומגרים ושוחט, שלאחר שמתחיל את השחיטה במקום הראוי, מטה את הסכין באלכסון אל מחוץ לקנה, וחוזר ומטה את הסכין בחזרה באלכסון לתחום השחיטה, ונראה הדבר כעין שינויים של מסרק לכאן ולכאן. ובפירוש שחיטה העשויה כמסרק, יש שפירש ששחט ישר ואז היתה את הסכין הצידה וחזר, ושוב שחט ישר, וחזר והיטה את הסכין, כך שרוב הסימן נשחט ישר (רבינו אפרים במיזם). וראה בפרישה. **מפורעת** שכאשר שחט ישר ניכרת השחיטה, שיש חתך ברור ומפולש לרוחב הקנה, אבל כאשר החתך עולה ויורד לאורך הקנה כשיני מסרק לא ניכרת השחיטה בבירור.

משנה השוחט מן הצדדין – ללד הלאר. שחיטתו כשרה – ואפילו לכתחלה נמי, ואידי דזעי למתני המולק מן הצדדין – תנא נמי "השוחט" דזיעד. המולק מן הצדדין מליקתו פסולה – דנמליקה כמיז "ממול ערפו", דהיינו מאחורי. השוחט צנמרא, כלומר, מאחורי הלאר. שחיטתו פסולה – וצנמרא מוקמין לה צללה החור הסימנין אחורי העורף, אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנין, וקודם שהגיע לסימנין נטרפה צנמרא המפרקת. ואף על גז דנמליקה כשרה – התם הוא דכולה מתחילה ועד סוף הוי מן המליקה, והוי כשר שוחט, שנוקב את הוושט מעט מעט עד שגומרת שחיטתה. אכל שוחט מן העורף, כיון דשחיטה לאו הכי גמירי – לא הוי שחיטה המפרקת מן השחיטה, ואטרפא לה. והשוחט מן הצדדין דקמני רישא – אפילו דללא אהדרי, דהא מישהמי סימנין ספיר קודם חמיכת מפרקת. המולק מן העורף – וחתך צנמרא ומפרקת עד שהגיע לסימנין. מליקתו כשרה – וזו היא מלוא מליקתו לכתחלה, וכדתיני לקמן (חולין כ"א), צנמרא: חתך שדרה ומפרקת צלא רוב צנמרא עד שנגיע לוושט או לקנה כו'. ואידי דתנא השוחט מן העורף פסולה, דאפילו דזיעד – תנא נמי "המולק" דזיעד. השוחט מן הצואר – תחת הגרון קרי לואר, והיא דרך רוב השחיטה. וכל העורף – כל מול העורף.

גמרא אי נימא עורף ממש – מה שיש מן העורף אחורי הפרוף קרי עורף, כדלילין לקמן בסמוך: להדי פנים, כנגד פנים. כדתיני סיפא – וכל העורף כשר למליקה. ואי צעורף ממש, מאי "כל העורף"? והכי דנר מועט הוא! אלא שמע מינה מול עורף קאמר, שהוא ארוך. והוא יושב ממולי – אלמא, כל היכא דכתיב "מול" – לאו עליו ממש הוא, אלא צנמיר, דהא – מדכתיב "עורף ולא פנים", ולא כתיב "כי פנו אלי עורף ולא לואר" דהיינו גרון, שמע מינה: עורף דקרא לאו כנגד הגרון הוא, אלא כנגד הפנים, ומול הרואה את העורף הוי כנגד הגרון. מאי ואומר – הא נפקא ליה שפיר מ"הוא יושב ממולי". ומהאי קרא צנמרא לא משמע דמול עורף דקרא לאו עורף ממש הוא, דהא קרא לא משמע לן אלא מקום עורף היכא. ומשני: הכי קאמר וכי תימא – כלומר, אם תאמר: השתא דלמרת דקרא היינו רואה את העורף, אכתי לא דעינן עורף מאי ניהו, דנדע מול דידיה היכא. מחזיר סימנין כו' – ומוקף הסימנין לנדן. ולקמיה מוכיז לה ממתניתין. אף מחזיר – מלואו למלוק שדרה ומפרקת כולה תחלה עד שנגיע לסימנין, ואם החזיר הסימנין ומלקן לנדן – אף זו היא מלואה. ואיכא דאמרי דוקא מחזיר – ואם לא החזיר, אלא חתך שדרה – פסולה. ומסתברא דאמר – דזני רבי חייה אף מחזיר אמרו, דאי דוקא מחזיר אמרו היא מתניתין טיזנתייהו, דקטני: השוחט מן העורף כו'.

תוספות

מסתברא כמאן דאמר אף מחזיר – תימא: דלא הוה ליה למימר "מסתברא", דהא תיבתא גמורה היא ממתניתין למאן דאמר מחזיר דוקא; ויש לומר: דלכתחלה פליגי, אבל לכולי עלמא דזיעד כשרה בכל ענין. ולהכי קאמר "מסתברא", ד"המולק מן העורף" משמע כדן מליקה לכתחלה שהיא מן העורף.

עיונים
השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה אף שלשון "כשרה" משמעה בדיעבד, כתב רש"י כי הכוונה כאן לכתחילה. שכן בניגוד למליקה שנאמר בה במפורש "ממול עורפו", כלומר, מאחוריו, ולכן מליקה מן הצדדים פסולה, בשחיטה ההקפדה היא על חיתוך הסימנים בלבד (רשב"א להלן כ"א), ודבר זה יכול להיעשות גם מן הצדדים. אבל ראשונים אחרים (תוס', רמב"ם) הבינו שלכתחילה אין עושים כן, שמת יושבר המפרקת (עמוד השרדה) קודם חיתוך הסימנים (שהרי הסימנים רכים הם, ונדחים הצדה מפני הסכין. שלא כבשחיטה מלפנים, שאז המפרקת מייצבת אותם מאחור), ונמצא שוחט טריפה, ואפילו אם לא תישבר – יש בכך משום צער בעלי חיים (ר"ז). או משום החשש שמא תיפגם הסכין על ידי המפרקת (מאירי). ויש שהבין כי רש"י פירש "מן הצדדין" – שחט את הסימנים עצמם מצידם, ולא שחט את צידי הצואר (שי"ם). **המולק מן הצדדין מליקתו פסולה** מליקה היא דין מיוחד שנאמר בקרבן העוף: "ומלוק את ראשו ממול ערפו" (ויקרא ה, ח). ומליקה זו נעשית בציפורנו של כהן, ולא בסכין, ופרטי עשייתה נדונים במסכת זבחים (סד, ב). אבל עוף חולין דינו בשחיטה כבהמה. וטעם הדבר שמליקה מן הצדדים פסולה – מפני שנאמר בה במפורש שצריך שתיעשה "ממול ערפו", כלומר, בצד האחורי של הצואר, כפי שהגמרא מבררת להלן.
השוחט מן העורף שחיטתו פסולה וטעם הדבר, מפני שבאופן זה, בהכרח חותך את המפרקת תחילה, ונחתך חוט השרדה שבתוכה, וכששוחט את הסימנים נמצא שוחט בהמה או עוף שהוא כבר טריפה. ואף שבמליקה גם כן חותך את המפרקת קודם חיתוך הסימנים – כך ציורה התורה להכשיר את העוף. והרי זה כמו במהלך השחיטה, שהוושט נחתך מעט מעט עד שנגמרת שחיטתו, ומכל מקום אין זה נחשב כשוחט טריפה. ובגמרא (ראש עמוד כ"א, מבואר כי הפסול אינו בהשחיטה נעשית מכיוון העורף, אלא בגלל החשש שהסכין תיפגם במפרקת, ולכן אם החזיר את הסימנים לאחורי המפרקת ושחט הרי זו שחיטה כשרה, ואף לכתחילה (שי"ם, פרי תואר).
אלא מאי עורף מול עורף פירוש: אף שבלשון תורה עורף הוא אחורי הפנים בלבד, בלשון חכמים עורף כולל את אחורי הצואר, מה שהכתוב קרא "מול עורף", ולשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד (ריטב"א).
כדתיני סיפא כל העורף כשר למליקה הפירוש בפנים הוא כרשיי. והרשב"א פירש כי הדיוק הוא דוקא מהמשך הדברים: "וכל הצואר כשר לשחיטה", מכאן ש"כל העורף" מקביל ל"כל הצואר". ויש שפירש, שמשלשון "כל העורף" למדנו שלא רק החלק הסמוך לעורף ממש הוא הקרי "מול ערפו", אלא כל אחורי הצואר (חת"ס).

א משנה השוחט מן הצדדין של הצואר – שחיטתו כשרה, המולק עוף קדשים מן הצדדין – מליקתו פסולה. השוחט מן העורף – שחיטתו פסולה, המולק מן העורף – מליקתו כשרה. השוחט מן הצואר – שחיטתו כשרה, המולק מן הצואר – מליקתו פסולה. שכל העורף כשר למליקה, וכל הצואר כשר לשחיטה. נמצא, מה שכשר בשחיטה פסול במליקה, מה שכשר במליקה פסול בשחיטה.

ב גמרא שנינו במשנה: השוחט מן העורף שחיטתו פסולה. ושואלים: מאי (מה) פירוש[עורף? אילימא (אם תאמר] ששוחט בעורף ממש, בחלקה האחורי של הגולגולת, מאי אריא (מה שייך) דווקא ששוחט שם? אפילו מולק נמי (גם כן) יהיה פסול שם, שהרי "ומלוק את ראשו ממול ערפו" (ויקרא ה, ח) אמר רחמנא (אמרה התורה). כלומר, הצד האחורי של הצואר, למטה משם, ולא ערפו ממש! אלא מאי (מה) פירוש[עורף שבמשנה? כוונתו ממול עורף, הצד האחורי של הצואר, משם רואים את העורף, כדתיני סיפא (כמו שהוא שונה בסוף המשנה): כל העורף כשר למליקה, ואם בעורף עצמו מדובר אין לדבר על "כל העורף", מפני שהוא קטן מאד. ומבררים: מנהני מילי (מנין הדברים הללו)? דתנו רבנן (ששנו חכמים): "ממול ערפו" – מול הוא הרואה את העורף ולא העורף עצמו, וכן הוא אומר: "והוא יושב ממולי" (במדבר כב, ה), ואומר: "כי פנו אלי עורף ולא פנים" (ירמיהו ב, כז). ושואלים: מאי (מה) ראיה מוסיף על ידי ואומר "כי פנו אלי עורף ולא פנים"? ומשיבים, וכי תימא (ואם תאמר): עורף גופיה (עצמו) לא ידעינן היכא, דנדע מול דידיה היכא (אין אנו יודעים היכן הוא, כדי שנדע מול שלו היכן הוא). לכך תא שמע (בוא ושמע): "כי פנו אלי עורף ולא פנים", מכלל הדברים אתה למד שעורף הוא להדי (כנגד) הפנים, בצד האחורי. אמרי (אמר) בני ר' חייא: מצות מליקה של קרבן מן העוף, איך היא נעשית? מחזיר סימנים הקנה והוושט לאחורי העורף ומולק. ונחלקו חכמים בפירוש המדויק של דברייהם. איכא דאמרי (יש שאומרים): אף אם מחזיר הרי זה כשר, ולכתחילה המצוה היא לחתוך את השרדה תחילה ומשם להמשיך ולחתוך את הקנה והוושט. ואיכא דאמרי (יש שאומרים): מחזיר דוקא. ומעירים: ומסתברא כמאן דאמר (ומסתבר כדעת מי שאומר): אף מחזיר, ממאי (ממה)? מדקתיני (ממה שהתנא שונה): השוחט מן העורף – שחיטתו פסולה, המולק מן העורף – מליקתו כשרה; וישלחו ודע (בוא ודע) כי פנו אלי עורף ולא פנים",

א אמרי (אמר) בני ר' חייא: מצות מליקה של קרבן מן העוף, איך היא נעשית? מחזיר סימנים הקנה והוושט לאחורי העורף ומולק. ונחלקו חכמים בפירוש המדויק של דברייהם. איכא דאמרי (יש שאומרים): אף אם מחזיר הרי זה כשר, ולכתחילה המצוה היא לחתוך את השרדה תחילה ומשם להמשיך ולחתוך את הקנה והוושט. ואיכא דאמרי (יש שאומרים): מחזיר דוקא. ומעירים: ומסתברא כמאן דאמר (ומסתבר כדעת מי שאומר): אף מחזיר, ממאי (ממה)? מדקתיני (ממה שהתנא שונה): השוחט מן העורף – שחיטתו פסולה, המולק מן העורף – מליקתו כשרה; וישלחו ודע (בוא ודע) כי פנו אלי עורף ולא פנים",

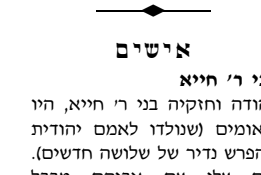
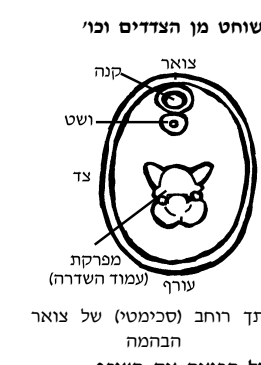
תוספות

מסתברא כמאן דאמר אף מחזיר – תימא: דלא הוה ליה למימר "מסתברא", דהא תיבתא גמורה היא ממתניתין למאן דאמר מחזיר דוקא; ויש לומר: דלכתחלה פליגי, אבל לכולי עלמא דזיעד כשרה בכל ענין. ולהכי קאמר "מסתברא", ד"המולק מן העורף" משמע כדן מליקה לכתחלה שהיא מן העורף.

עיונים
השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה אף שלשון "כשרה" משמעה בדיעבד, כתב רש"י כי הכוונה כאן לכתחילה. שכן בניגוד למליקה שנאמר בה במפורש "ממול עורפו", כלומר, מאחוריו, ולכן מליקה מן הצדדים פסולה, בשחיטה ההקפדה היא על חיתוך הסימנים בלבד (רשב"א להלן כ"א), ודבר זה יכול להיעשות גם מן הצדדים. אבל ראשונים אחרים (תוס', רמב"ם) הבינו שלכתחילה אין עושים כן, שמת יושבר המפרקת (עמוד השרדה) קודם חיתוך הסימנים (שהרי הסימנים רכים הם, ונדחים הצדה מפני הסכין. שלא כבשחיטה מלפנים, שאז המפרקת מייצבת אותם מאחור), ונמצא שוחט טריפה, ואפילו אם לא תישבר – יש בכך משום צער בעלי חיים (ר"ז). או משום החשש שמא תיפגם הסכין על ידי המפרקת (מאירי). ויש שהבין כי רש"י פירש "מן הצדדין" – שחט את הסימנים עצמם מצידם, ולא שחט את צידי הצואר (שי"ם). **המולק מן הצדדין מליקתו פסולה** מליקה היא דין מיוחד שנאמר בקרבן העוף: "ומלוק את ראשו ממול ערפו" (ויקרא ה, ח). ומליקה זו נעשית בציפורנו של כהן, ולא בסכין, ופרטי עשייתה נדונים במסכת זבחים (סד, ב). אבל עוף חולין דינו בשחיטה כבהמה. וטעם הדבר שמליקה מן הצדדים פסולה – מפני שנאמר בה במפורש שצריך שתיעשה "ממול ערפו", כלומר, בצד האחורי של הצואר, כפי שהגמרא מבררת להלן.
השוחט מן העורף שחיטתו פסולה וטעם הדבר, מפני שבאופן זה, בהכרח חותך את המפרקת תחילה, ונחתך חוט השרדה שבתוכה, וכששוחט את הסימנים נמצא שוחט בהמה או עוף שהוא כבר טריפה. ואף שבמליקה גם כן חותך את המפרקת קודם חיתוך הסימנים – כך ציורה התורה להכשיר את העוף. והרי זה כמו במהלך השחיטה, שהוושט נחתך מעט מעט עד שנגמרת שחיטתו, ומכל מקום אין זה נחשב כשוחט טריפה. ובגמרא (ראש עמוד כ"א, מבואר כי הפסול אינו בהשחיטה נעשית מכיוון העורף, אלא בגלל החשש שהסכין תיפגם במפרקת, ולכן אם החזיר את הסימנים לאחורי המפרקת ושחט הרי זו שחיטה כשרה, ואף לכתחילה (שי"ם, פרי תואר).
אלא מאי עורף מול עורף פירוש: אף שבלשון תורה עורף הוא אחורי הפנים בלבד, בלשון חכמים עורף כולל את אחורי הצואר, מה שהכתוב קרא "מול עורף", ולשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד (ריטב"א).
כדתיני סיפא כל העורף כשר למליקה הפירוש בפנים הוא כרשיי. והרשב"א פירש כי הדיוק הוא דוקא מהמשך הדברים: "וכל הצואר כשר לשחיטה", מכאן ש"כל העורף" מקביל ל"כל הצואר". ויש שפירש, שמשלשון "כל העורף" למדנו שלא רק החלק הסמוך לעורף ממש הוא הקרי "מול ערפו", אלא כל אחורי הצואר (חת"ס).

מסורת הש"ס
ד. (בשינויים) תוספתא חולין פ"א יא.
ה. תוספתא חולין פ"א יב (ועייניש).
ו. תיובת וירא א, טו. ילקיש תורה תעד.
ז. ילקיש תורה תעד.

גמרות
השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה המולק מן הצואר מליקתו פסולה בחלק מכתה"י ובדפוסיו של המשנה, וכן ברייף ובראש קטע זה חסר, וראה תורת חיים. ויש בכת"י: המולק מן הצואר מליקתו פסולה השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה.
נמצא כשר... כשר יש בכת"י של המשנה: נצא הכשר... הכשר. ולא ערפו בחלק מכתה"י: ולא ערפו ממש.
לא ידעינן היכא דנדע מול דידיה היכא בחלק מכתה"י: לא ידעינן דנדע מול דידיה.

א אמרי (אמר) בני ר' חייא: מצות מליקה של קרבן מן העוף, איך היא נעשית? מחזיר סימנים הקנה והוושט לאחורי העורף ומולק. ונחלקו חכמים בפירוש המדויק של דברייהם. איכא דאמרי (יש שאומרים): אף אם מחזיר הרי זה כשר, ולכתחילה המצוה היא לחתוך את השרדה תחילה ומשם להמשיך ולחתוך את הקנה והוושט. ואיכא דאמרי (יש שאומרים): מחזיר דוקא. ומעירים: ומסתברא כמאן דאמר (ומסתבר כדעת מי שאומר): אף מחזיר, ממאי (ממה)? מדקתיני (ממה שהתנא שונה): השוחט מן העורף – שחיטתו פסולה, המולק מן העורף – מליקתו כשרה; וישלחו ודע (בוא ודע) כי פנו אלי עורף ולא פנים",

א אמרי (אמר) בני ר' חייא: מצות מליקה של קרבן מן העוף, איך היא נעשית? מחזיר סימנים הקנה והוושט לאחורי העורף ומולק. ונחלקו חכמים בפירוש המדויק של דברייהם. איכא דאמרי (יש שאומרים): אף אם מחזיר הרי זה כשר, ולכתחילה המצוה היא לחתוך את השרדה תחילה ומשם להמשיך ולחתוך את הקנה והוושט. ואיכא דאמרי (יש שאומרים): מחזיר דוקא. ומעירים: ומסתברא כמאן דאמר (ומסתבר כדעת מי שאומר): אף מחזיר, ממאי (ממה)? מדקתיני (ממה שהתנא שונה): השוחט מן העורף – שחיטתו פסולה, המולק מן העורף – מליקתו כשרה; וישלחו ודע (בוא ודע) כי פנו אלי עורף ולא פנים",